

Spomienka na kazateľov Božieho slova

Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor v Budapešti usporiadal 9. apríla oslavy 155. výročia svojho osamostatnenia. Spojil ich s posvätením náhrobného kameňa a pamätnej tabule seniora Martina Morháča. Na slávnostných službách Božích spojených s Večerou Pánovou slávnostnými kazateľmi boli generálny biskup ECAV na Slovensku **Miloš Klátik** a emeritný biskup Evanjelickej cirkvi v Maďarsku **Imre D. Szebik**. Program spestrilo vystúpenie Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru **Ozvena** s dirigentkami **Gabrielou Ballovou** a **Máriou Sutyinszkou** a Kultúrneho spolku **Za Mlynky** pod vedením **Leventeho Galdu**.

Slávnostné služby Božie

V preplnenej modlitebni na Lutherovom dvore a v zborovej sieni v suteréne spomínali aj na biskupa Daniela Bacháta, ktorý zomrel pred 111 rokmi a na kantora a hudobného skladateľa Ľudovíta Izáka, od jeho smrti uplynulo 90 rokov. Mottom osláv sa stala časť zo žalmu 98,1: „Spievajte Hospodinovi novú pieseň, lebo vykonal zázračné veci!“

Na začiatku bohoslužby evanjelická farárka **Hilda Gulácsiová Fabuľová** privítala prítomných, medzi nimi aj superintendenta **Mariána Čopa** z Prahy a farára **Miroslava Kerekrétyho** z Ratkovej a. Pripomenula, že na podujatí sa zúčastnili aj potomkovia Martina Morháča zo Slovenska, jeho prasynovec **Milan Morháč** s rodinou.

Najprv vystúpil so slávnostnou kázňou **Miloš Klátik**, ktorý na základe Evanjelia podľa Matúša 26,63-65 veršov dal svedectvo o Kristovi. Ako poznamenal, máme ďakovať pánu Bohu, že sa o svoj ľud postaral: viedol a požehnával zo svojej lásky a milosti. Zmienil sa o tom, že Kristus aj dnes spája nás všetkých, ako bratov a sestry vo viere. „*On je ten, ktorý nás vedie, ktorý nás požehnáva a kdekoľvek na našej Zemi sa nachádzame... je s nami.*“ Pripomenul, že šiestou pôstnou nedeľou (akou bola Kvetná nedeľa, ktorá tento rok pripadla na 9. apríl) vstupujeme do tzv. Tichého týždňa. Spomenul súdny proces, ktorý viedol Kajfáš proti Ježišovi, počas ktorého Kristus mlčal, ale svojím mlčaním obrátil proces na svoju stranu. Zároveň pripomenul aj dôležitosť toho, že nie je dobré, ak správa o Ježišovi sa stáva pre nás

všednou. „*Evanjelium Ježiša Krista má byť pre nás vždy dobrou správou, správou nesmierne vzácnou,*“ povedal.

Imre D. Szebik postavil svoju kázeň na Liste Židom 13,7-8. „*Je prirodzené, že cirkev je nadnárodná, je prirodzené, ak po slovensky, česky, nemecky a maďarsky, a ktovie ešte v koľkých jazykoch, chválime Hospodina a počúvame evanjelium. Možno práve to bolo najväčším prínosom reformácie, že môžeme počúvať evanjelium vo svojom materinskom jazyku,*“ začal I. D. Szebik. Zmienil sa potom o troch fázach v živote slovenského evanjelického zboru, ktoré znamenali značné zníženie počtu veriacich v zbore, ktorý práve oslavuje 155. výročie svojho osamostatnenia. Tieto fázy podľa I. D. Szebika boli pred I. svetovou vojnou, keď mnoho ľudí sa presťahovalo do Ameriky, potom vytvorenie medzivojnového československého štátu, ako aj výmena obyvateľstva v rokoch 1946-1948.

Po kázňach H. Gulácsiová Fabuľová prečítala pozdravné listy. Minister ľudských zdrojov **Zoltán Balog** napríklad napísal: „*Pre našich evanjelických bratov je samozrejmé, že nositeľmi Lutherových ideí sú takí farári a občania, akým bol aj duchovný peštianskych slovenských evanjelikov, biskup Martin Morháč. Takíto ľudia dnes, v súčasnom svete, ktorý ľahko zabúda na svojich predkov, svietia v našej pamäti, veď ako búrka vyvalí strom bez koreňov, tak aj my sme vydaní napospas vrtochom rôznych vetrov bez príkladu našich predkov.*“

Veľvyslankyňa Maďarska v Slovenskej republike **Eva Czímblamosová Molnárová** sa tiež nemohla zúčastniť na slávnosti, ale postarala sa o to, aby hrob M. Morháča sa stal chráneným, a preto tiež pozdravila oslavujúcich budapeštianskych slovenských evanjelikov.

Nový náhrobný kameň

V ďalšej časti veľkolepých osláv slovenských evanjelikov a ich hostí sa účastníci zišli pri obnovenom hrobe a novom náhrobnom kameni na mieste večného odpočinku seniora *Martina Morháča* a jeho manželky

Emílie Morháčovej, rodenej **Häckelovej**, na cintoríne na Fiumejskej ceste. Na úvod pietneho aktu vystúpila predsedníčka *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM)* **Alžbeta Hollerová Račková**: „... Výročie reformácie je príležitosťou na to, aby si aj Slováci v Maďarsku uvedomili význam kresťanskej viery a v prípade slovenských evanjelikov v Maďarsku význam evanjelickej viery a samotnej cirkvi na zachovávaní tých hodnôt, ktoré boli pre našich predkov dôležité. (...) Musíme povedať, že sú to najzákladnejšie hodnoty aj pre nás. Znamenajú povinnosti do budúcnosti pre všetky naše organizácie a inštitúcie, t. j. zachovávanie materinského jazyka a vzdelávanie v materinskom jazyku a vzdelanosť vôbec. (...) Služobníci, ktorí slúžili aj v tomto Slovenskom evanjelickom cirkevnom zbore v Budapešti v posledných 155. rokoch, venovali výraznú a veľkú pozornosť tomu, aby zachovali tieto hodnoty. (...) Pred niekoľkými rokmi som prekladala pramene do zväzku *Utrpenie Jóba*, ktoré pochádzali z čias zakladania tohto cirkevného zboru až po 20. storočie. Bola som dojatá osudom Martina Morháča, pretože vo veľmi ťažkom období vzal na seba službu (...) a bojoval za to, aby sa zachovala samostatnosť tohto cirkevného zboru a aby sa zachovali slovenské služby Božie. Myslím si, že jeho húževnatosť a to, čo všetko urobil (...) v záujme tých hodnôt, ktoré vyznával a v záujme veriacich, ktorí mu boli zverení, je zároveň aj príkladom pre nás všetkých...” – prízvukovala predsedníčka nášho najvyššieho voleného zboru. Po odhalení nového náhrobného kameňa a po spoločnej modlitbe ho požehnali *H. Gulácsiová Fabuľová* a *Imre D. Szebik*. Následne k nemu položili vence úcty a vďaky predstavitelia rôznych orgánov (*Slovenský evanjelický cirkevný zbor a. v. v Budapešti, CSSM, Veľvyslanectvo SR v Budapešti*), ako aj potomkovia rodiny *M. Morháča*. Pani farárka sa aj na tomto mieste poďakovala všetkým sestrám a bratom, ktorí nejakým spôsobom prispeli k oslavám, zvlášť vyzdvihla dobročinné služby bývalého dozorca

Severného evanjelického dištriktu **Ladislava Benczúra** v oblasti administratívnych prác a vypracovania projektov pamätnej tabule a náhrobného kameňa *M. Morháča*, ako aj prácu kamenára **Jána Gíbera**.

Ďalšia pamätná tabuľa

V rámci osláv odhalili aj pamätnú tabuľu *Martina Morháča* v podbrání pri vchode do (bývalého) *Slovenského evanjelického kostola v Budapešti*, ktorý už zdobia takéto pamätníky ďalších významných osobností slovenských evanjelikov v hlavnom meste (*Daniel Bachát, Ľudovít Izák, Ján Kollár*). Práve na nich spomínal generálny biskup ECAV na Slovensku *Miloš Klátik*, keď vyjadril radosť z toho, že opäť môžu odhaliť pamätnú tabuľu ďalšiemu bývalému vyznávačovi a šíriteľovi *Trojediného Boha*, ktorý bol zároveň dôležitým kultúrnym činiteľom Slovákov. Pozdrav veľvyslanca *Slovenskej republiky v Budapešti Rastislava Káčera* odovzdal jeho zástupca **Marián Varga**. Zdôraznil, že je priam zázračné, že tento zbor ešte existuje, čo najvýstižnejšie vyjadruje aj motto osláv. *M. Varga* tiež vyzdvihol, že duchovní tohto zboru boli zároveň významnými osobnosťami slovenskej kultúry a poprial zboru, aby mohol pokračovať vo svojej práci v duchu ich odkazu. Pamätnú tabuľu posvätili duchovní *Imre D. Szebik* a *Hilda Gulácsiová Fabuľová*, vence k nej položili predstavitelia rôznych orgánov a potomkovia seniora Morháča. Spomienkový deň sa skončil spoločným obedom.

Slávnostné podujatie podporili: Evanjelická cirkev v Maďarsku, Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Ministerstvo ľudských zdrojov, Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku, Slovenská samospráva Budapešti, Samospráva VIII. obvodu Budapešti, slovenské samosprávy III., VIII., IX., XI., XIII., XIV., XVI., XVII. a XX. obvodu Budapešti.

Slovenský farár, ktorý v Budapešti prežil ťažké roky

Za účasti najvyšších slovenských a maďarských evanjelických predstaviteľov - popri slávnostných službách Božích venovaných výročiu osamostatnenia Slovenského evanjelického a. v. cirkevného zboru zboru v Budapešti - pripravuje na 9. apríla 2017 Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor v Budapešti aj akt posvätenia náhrobného kameňa a pamätnej tabule bývalému dlhoročnému farárovi zboru a peštianskemu seniorovi Martinovi Morháčovi.

Zo života a diela Martina Morháča

Slovensko má mnoho významných osobností, ktoré v minulosti v národnom živote Slovákov doma a v zahraničí zohrali významnú úlohu a ich život, dielo i osud dobre poznáme. Sú však aj takí, o ktorých sa v širšej verejnosti málo vie a tým aj o nich a ich osude málo píše. Medzi nich možno zaradiť aj evanjelického farára, literárneho a osvetového pracovníka **Martina Morháča**. Narodil sa 3. marca 1864 v novohradskej **Brezničke**, v roľníckej rodine. Základné vzdelanie získal v rodisku, gymnaziálne štúdium ukončil roku 1884 v Lučenci. Po dobrovoľníckom roku vo Viedni študoval a ukončil evanjelickú teológiu v Bratislave a potom nastúpil za kaplána do Slovácki osídlenej dolnozemskej **Békešskej Čaby**. Je zaujímavé, že jeho ďalšie kaplánske a farárske účinkovanie bolo medzi krajanmi vo viacerých dolnozemských strediskách Vojvodiny. V Báčke ako kaplán pôsobil v **Báčskom Petrovci, Hložanoch** a **Laliti**, od roku 1892 do roku 1896 už ako farár v sriemskej **Binguli**. Zvesť o jeho vedomostiach, duchovnosti, tvorivosti a dobrosrdečnosti sa dostala aj do Turčianskej stolice, kde bol roku 1896 zvolený za farára v **Mošovciach**, od roku 1899 do roku 1906 navyše vykonával aj funkciu turčianskeho seniora. Po smrti Daniela Bacháta, farára slovenského evanjelického zboru v **Budapešti**, známeho básnika, bol superintendentom a poprednými martinskými

Slovákmi po ňom odporučený a cirkevníkmi roku 1906 zvolený Martin Morháč.

Po vykonštruovanom obvinení internovaný

Na prelome 19. a 20. storočia bol aktívnym účastníkom slovenského národného pohybu, najmä ako odporca nariadenej a prebiehajúcej maďarizácie. V roku 1901 popri svojej duchovnej práci založil a bol zvolený za predsedu Občianskej besedy. Po príchode do Budapešti organizoval všeobecnovzdelávacie cykly prednášok, pričom sám prednášal v kultúrno-osvetových spolkoch. Po rozpade monarchie bol roku 1920 obvinený maďarskými štátnymi a cirkevnými orgánmi z velezrady a špionáže v prospech Československej republiky a z rozkazu vojenskej polície 3. mája 1920 internovaný spolu s manželkou a dcérou do júna 1921 v tábore v **Zalaegerszegu**. Vďaka žiadosti a vplyvu významného slovenského podnikateľa (výroba kočiarov a autokarosérií) Michala Mišuru, ktorý bol dozorcom slovenského evanjelického cirkevného zboru v Budapešti a rovnako aj interpelácii slovenských poslancov národného zhromaždenia Československej republiky (Ľ. Medvecký, M. Hodža, V. Šrobár) na ministra zahraničných vecí a vnútra ČSR, maďarské orgány skončili internovanie. Výsledkom bolo, že Martin Morháč bol v júni roku 1921 prepustený na slobodu, ale spolu s rodinou mal zákaz opustiť bydlisko. Nakoniec aj peštiansky seniorát uzavrel disciplinárne konanie a 14. októbra 1921 sa Martin Morháč mohol vrátiť do úradu.

Literárna a publicistická činnosť

Martin Morháč (pseudonym M. Breznický) v oblasti literárnej tvorby bol aktívny najmä v duchovno - cirkevnej spisbe. Prekladal spisy Martina Luthera a niektorých ďalších nemeckých autorov. Písal homiletické práce a poviedky na náboženské motívy v časopisoch *Cirkevné listy*, *Stráž na Sione*, *Svědectví víry* a v *Tranovskom evanjelickom kalendári*. Články o výchove publikoval v *Rodine a škole*. Bol členom Muzeálnej

slovenskej spoločnosti, ktorú založil Andrej Kmeť a tak sa venoval aj národopisu. Z národopisných diel možno zaradiť cirkevné zvyky z jeho rodiska: *Blažej a Gregora. Školské zvyky v Ipeľskej Breznici v Hornom Novohrade*, ktoré uverejnil v časopise MSS (1906). V štúdiu s názvom *Príspevky k hornonovohradskému dialektu* opísal nárečie obcí Breznička, Kalinovo, Zelené, Mládzo, Rovňany, Uhorské, Ozdín, Bystrička, Málinec. Počas pôsobenia v Budapešti roku 1918 napísal *Krátko dejiny evanjelickej a.v. cirkve v Budapešti*.

Ako ho videli zainteresovaní

O v poradí treťom farárovi v Binguli, evanjelický biskup **Adam Vereš** v monografii o Slovenskej evanjelickej kresťanskej cirkvi a. v. v Kráľovstve juhoslovanskom v slove a v obrazoch (1930) okrem iného uviedol: *Morháč bol človekom vysokovzdelaným, čo ukazujú jeho literárne diela. Keď by nebol takým vynikajúcim mužom, iste by sa nebol stal turčianskym seniorom a peštianskym farárom. Pri svojej literárnej práci zaoberal sa v slobodných hodinách maliarstvom, v čom dosiahol aj pekného úspechu. Zaoberal sa aj stolárstvom, aby otužil svoje telo. Bingulčanom chcel porobiť nové obloky na faru a žiadal od nich len toľko, aby kúpili k tomu potrebné drevo, ale vtedy, ani len toho nechceli. Vážme si svojich vodcov, ktorí nás dobre učia a ktorí sa usilujú naše časné a večné blaho napomôcť.* O jeho pôsobení v Mošovciach si J. D. po jeho smrti v roku 1941 v **Stráži na Sione** napísal: *Mošovskí cirkevníci ani po desaťročiach nezabudli na svojho bývalého farára. Pri počutí jeho mena sa ich tvár vždy vyjasnila. Keď prišiel ako kandidát na uprázdnenú stanicu, počas jeho kázne istá ženička nahlas vykrikla : To je on ! – a tým vyslovila mienku celého zboru. Bol dobrosrdečným rytierom Martinom. Bol opravdivým morháčom, skutočným morhistom, ktorý moril zloby a maril jej účinky. V tomto boji dostával i mnohé rany, aby aj on bol dokladom pravdivosti apoštolských slov, že musíme kvôli mnohým súženiam vojsť do kráľovstva Božieho. Svoju úlohu splnil, i keď*

mal povedomie, že je na stratenej varte. Chceme veriť, že jeho peštiansky zbor nestane sa ostrovom, pomaly sa prepadajúci v morské hlbiny – veštecky naznačil J. D. budúci osud slovenského budapeštianskeho zboru.

V Pešti prežil ťažké a zložité roky

Keď mali Slováci v čase pôsobenia Jána Kollára v spojenej trojjazyčnej nemecko-slovensko-maďarskej evanjelickej cirkvi a v kostole na Deákovom námestí v Pešti členskú prevahu, v rokoch 1782 - 1873 si založili samostatnú slovenskú evanjelickú cirkev. A následne sa rozhodli postaviť svoj vlastný slovenský kostol na Kerepešskej ceste. Vtedy už po odchode **Jána Kollára** z Pešti prišiel z Pribyliny za slovenského farára **Daniel Bachát**. S vynaložením veľkého úsilia, nákladov, darov a pôžičiek, moderný kostol s príslušnými objektmi dokončili. Farár a básnik Daniel Bachát po 33 rokoch účinkovania v Budapešti roku 1906 zomrel a na jeho miesto v tom istom roku nastúpil Martin Morháč. Slovenská evanjelická cirkev bola v Budapešti od svojho začiatku neprajníkom tŕňom v oku. Pociťovali to aj všetci uvedení farári a tak ani Martin Morháč nebol výnimkou. Aj on si vytrpel vo svojej 35-ročnej duchovnej službe medzi slovenskými evanjelikmi v Pešti mnoho nepríjemností a často bol nútený vypiť si ne jeden plný kalich horkosti. Oporu však nachádzal nielen v rodine, rovnako aj medzi každoročne rednúcim vďačným zborom, najmä však u obetavých dozorcov a donoroch zboru, ktorým bol na začiatku rodák z Istebného **Michal Mišura starší** a po ňom jeho syn **Michal Mišura mladší**. Martin Morháč, farár, senior, literárny a osvetový pracovník zomrel po celkovej 52-ročnej duchovnej službe dňa 12. júla 1941 v Budapešti. Za veľkej účasti duchovných a cirkevníkov pochovával ho jeho dovtedajší kaplán, po ňom farár zboru **Eugen Szilády (Bahil)**.

Ján Jančovic/Ludové noviny